ՆԱԽԱԲԱՆ

Ստորեւ կը ներկայացնենք Հայոց Պատմութեան մէջ յիշատակուած նշանաւոր Հայերու օգտագործած գործածական անուններն ու անոնց ծագումն ու նշանակութիւնը։

Ամբողջ անուանացանկը քաղուած է Հրաչեա Աճառեանի «Հայոց Անձնանունների Բառարան»էն։ Այստեղ, երբեմն կը բացակային որոշ անուններ, որոնք զուտ հայկական են կամ նշանակութիւնները՝ յայտնի, երբեմն ալ՝ պարզապէս բառարանին մէջ կը բացակային։

Վստահ ենք, որ անուանացանկը որոշ հետաքրքրութիւն կը յառաջացնէ եւ մասամբ կը գոհացնէ մեր ընթերցասէր հասարակութիւնը։

ՄԵՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Ա

Աբրահամ	- Եբրայական՝ Ազգերու հայր, Բազմաթիւներու հայր
Ագնէս	- Յունական՝ Մաքուր, Պարկեշտ
Ագնաւոր	- Հայ գաւառական՝ Հսկայ, Վիթխարի մարդ, Դիւցազն
Աթանաս	- Յունական՝ Անմահ
Ալպէրթ	- Գերմանական՝ Ազնուափայլ
Անահիտ	- Պարսկական՝ Արուսեակ
Անանիա	- Եբրայական՝ Աստուածաշնորհ
Անաստաս	- Յունական՝ Յարութիւն
Անաստասիա	- Յունական՝ Յարուցեալ
Անդրանիկ	- Հայկական՝ Մեծ, Երէց, Աւագ
Անդրէաս	- Յունական՝ Առնական
Անտոն	- Լատինական՝ Առաջնորդ, Գլխաւոր
Աշխէն	- Պահլաւական՝ Գորշ, Կապտաւուն, Կանաչաւուն
Առաքել	- Հայկական՝ Ուղարկել, Ղրկել
Ասպետ	- Հայկական՝ Ձիաւոր, Իշխան
Արզուման	- Պարսկական՝ Փափաքող, Ցանկացող, Կարօտ
Արման	- Պարսկական՝ Փափաք, Կարօտ
Արշակ	- Պարսկական՝ Արջուկ
Արշամ	- Պարսկական՝ Արջու ոյժ ունեցող
Արշաւիր	- Պարսկական՝ Այր մարդ, Տղամարդ
Արուսեակ	- Հայկական՝ Արուսեակ մոլորակէն
Արսէն	- Յունական՝ Այր, Տղամարդ
Արտակ	- Պահլաւական՝ Որուն արդարութիւնը հաստատուն (կայուն) է
Արտաւազդ	- Պահլաւական՝ Որուն արդարութիւնը հաստատուն (կայուն) է
Արտաշէս	- Պահլաւական՝ Արդարութեամբ իշխող
Արտաւան	- Պարսկական՝ Արդարութիւն ճառագայթող
Արտեմ	- Ռուսական՝ Յարութիւն
Արտեմիս	- Յունական՝ Առողջ
Աւագ	- Հայկական՝ Մեծ, Անդրանիկ, Երէց
Աւետիս	- Հայկական՝ Բարի լուր

Բ

Բաբգէն	- Պարսկական՝ Հայր
Բագրատ	- Պարսկական՝ Աստուծոյ հետ յարաբերութիւն ունեցող

Պալապան - Թրքական՝ Մեծ, Խոշոր
Բալաբէկ - Թրքական՝ Փոքր իշխան
Բակուր - Պարսկական՝ Աստուածորդի
Վասիլ - Յունական՝ Թագաւոր
Բարթողիմէոս - Յունական՝ Աստուծոյ զարմ (ցեղ)
Բարսեղ - Յունական՝ Թագաւոր
Բենիամին - Եբրայական՝ բառացի՝ Աջի որդի, այլապէս՝ կրտսեր, Փոքր
Բէգլար - Թրքական՝ Իշխաններ

Գ

Գաբրիէլ - Եբրայական՝ Այր Աստուծոյ
Գագիկ - Ասորական՝ իշխան
Գալուստ - Հոգեգալուստի կրճատուած ձեւը, նաեւ ժամանում
Գայիանէ - Ծագումը՝ Յունալատինական
Գառնիկ - Գառնուկի փաղաքշական ձեւն է
Գասպար - Ծագումը՝ Արեւելեան
Գարեգին - Ծագումը՝ անյայտ
Գեղամ - Գեղեցիկ արմատէն
Գեղանուշ - Գեղեցիկ եւ անուշ
Գերսամ - Եբրայական՝ Պանդուխտ
Գէորգ - Յունական՝ Երկրագործ
Գիսակ - Հայկական՝ Վարս բառէն, Գանգրահեր
Գնէլ - Հայկական՝ Գնուած
Գոհար - Հայկական՝ Ակունք, Թանկագին քար
Գոռ - Հայկական՝ Հպարտ
Գուրգէն - Պարսկական՝ Գայլիկ, Գայլի պէս քաջ
Գրիգոր - Յունական՝ Արթուն

Դ

Դալար - Հայկական՝ Կանաչ
Դանիէլ - Եբրայական՝ Դատաւոր իմ Աստուած
Դաւիթ - Եբրայական՝ Սիրելի
Դերենիկ - Ուխտի զաւակ
Դիլիջան - Պարսկական՝ Հոգիի սիրտ
Դշխոյ, Դշխուն - Հայկական՝ Թագուհի
Դոմինիկ - Լատինական՝ Տէրունի
Դրաստամատ - Պահլաւական՝ Ան որ ուղիղ քալուածքով եկաւ

Ե

Եասմին - Յասմիկ
Եզեկիէլ - Եբրայական՝ Հաստատուն, Ուժեղ, Զօրաւոր
Եզնիկ - Հայկական՝ Եզն բառէն, Ցլիկ
Եղիա - Եբրայական՝ Եհովան է Աստուածս
Եղիազար - Եբրայական՝ Աստուած իմ օգնութիւն իմ
Եղիշէ - Եբրայական՝ Աստուած բառէն
Եղիսաբէթ - Եբրայական՝ Աստուած է իր երդումը

Ենովք - Եբրայական՝ Նուիրեալ
Եսայի - Եբրայական՝ Փրկութիւն Տեառն
Եսթեր - Եբրայական՝ Աստղ
Երան - Հայկական՝ Երջանիկ
Երեմիա - Եբրայական՝ Խաբել, Դաւաճանել, Լքել
Երուանդ - Պահլաւական՝ Արագընթաց
Եւա - Եբրայական՝ Կեանք
Եւգինէ - Բարեծնունդ, Ազնուատոհմ
Եփրեմ - Եբրայական՝ Փարթամ, Պտղաբեր

Զ

Զապէլ - Տե՛ս Եղիսաբէթ
Զարմայր - (Զարմ-Ցեղ, ազնիւ սերունդ), Զարմանալի այր
Զարմուհի - Զարմայրի իգականը
Զարուհի - Պարսկական՝(Զար-Ոսկի), Ոսկուհի
Զաւէն - Պարսկական՝ Օգնող, Օգնական
Զաքարիա - Եբրայական՝ Յիշատակ Տեառն
Զմրուխտ - Հայկական՝ Թանկագին քար
Զոհրապ - Պարսկական՝ Կարմրափայլ

Է

Էմմանուէլ - Եբրայական՝ Աստուած մեզի հետ է

Թ

Թադէոս - Ասորական՝ Իմաստուն
Թաթուլ - Հայկական՝ (Թաթ բառէն), Անասուններու առջեւի թաթերը
Թամար - Եբրայական՝ Արմաւենի
Թէոդոս - Եբրայական՝ Աստուածատուր
Թովմաս - Յունական՝ Երկուորեակ
Թորոս - Թէոդորոսի կրճատուած ձեւը

Ժ

Ժիրայր - Հայկական՝ Ժիր տղամարդ

Ի

Իգնատիոս - Յունական՝ Լուսեղէն, Հրեղէն
Իսկուհի - Հայկական՝ Իսկական սրբուհի, Մաքրուհի, Տիրուհի
Իւղաբեր - Հայկական՝ Իւղ բերող (Քրիստոսի գերեզմանին)

Լ

Լալա - Պարսկական՝ Դաստիարակ, խնամակալ
Լալազար - Պարսկական՝ Կակաչներու ծաղկանոց
Լաչին - Թաթարերէն՝ Բազէ, Շահէն
Լեւոն - Յունարէն՝ Առիւծ
Լիա - Եբրայական՝ Յոգնած, Վաստակեալ
Լորիկ - Հայկական՝ Լոր թռչունի անունէն
Լուսին - Հայկական՝ Լուսին բառէն
Լուսնթագ - Հայկական՝ Լուսնթագ մոլորակէն, լուսեղէն թագ

Խ

Խաթուն, Խանում - Թրքերէն, Թաթարերէն՝ Ազնուական տիկին
Խաչատուր, Խաչիկ - Հայկական՝ Խաչին տուածը
Խիկար - Իմաստուն,
Խոսրով - Պարսկերէն՝ Բարեհամբաւ
Խոսրովիդուխտ - Պարսկերէն՝ Խոսրովի աղջիկ
Խորէն - պարսկական՝ Արեւիկ

Ծ

Ծատուր - Հայկական՝ Աստուածտուրին կրճատուած ձեւը
Ծովակ, Ծովիկ - Հայկական՝ Փոքր ծով
Ծովինար - Հայկական՝ Փայլակ

Կ

Կարապետ - Հայկական՝ Առաջնորդ, Թագաւորին առջեւէն ճամբայ բացող
Կիրակոս - Յունական՝ Տէրունի, Տէրունական
Կիւրեղ - Յունական՝ Տէր բառի փաղաքշականը, Տիրուկ
Կղէոպատրա - Յունական՝ Հօրը փառքը
Կնեազ - Ռուսական՝ Իշխան
Կոմիտաս - Յունական՝ Երկար մազերով, Գիսաւոր, Թաւամազ
Կոստանդին - Յունական՝ Լատինաան՝ Դիմացկուն, Ամուր, Հաստատուն
Կորիւն - Հայկական՝ Առիւծի ձագ

Հ

Համազասպ - Հյկ.-Պրսկ. Հաւաք, Խումբ, Բազմութիւն
Համասփիւռ - Հայկական՝ Ծաղիկ, որ իր բուրմունքը կը սփռէ ամէն կողմ
Համբարձում -Հայկական՝ Քրիստոսի համբարձումէն
Հայկ - Ծագումը անհահտ, Orion համաստեղութեան անունն է
Հայկազն - Հայկական՝Հայկական ցեղ, զարմ, սերունդ
Հեթում - Արաբական՝ Առջեւի ակռաները կտրուած
Հեղինէ - Յունական՝ Նուիրական կողով, ծաղիկներով զարդարուած, զոր կը նուիրէին Արտեմիս աստուածուհիին
Հեղնար - Ժողովրդական՝ Էգ եղնիկ
Հերմինէ - Ֆրանսական՝Հոնածաղիկ
Հմայակ - Պարսկական՝ Օրհնեալ
Հռիփսիմէ - Ծագումը անյայտ, Ըստ Ագաթանգեղոսի՝ Ընկեցեալ
Հրանդ - Հուր, Կրակ բառէն
Հրաչ - Հրեղէն աչք ունեցող

Ղ

Ղազարոս - Յունական՝ Եղիազարի կրճատումն է. Աստուծոյ Օգնութիւնը
Ղեւոնդ - Յունական՝ Տէ՛ս Լեւոն, Առիւծ
Ղուկաս - Յունական՝ Յարութիւն

Մ

Մալխաս - Պարսկական՝ Ընտիր ապրանք
Մակար - Յունական՝ Երջանիկ, Բախտաւոր

Մաղաքիա	- Եբրայական՝ Մալաքի, Հրեշտակ
Մանուէլ	- Տե՛ս Էմմանուէլ, Աստուած մեզի հետ է
Մատթէոս	- Յունական՝ Պարգեւ
Մարգարիտ	- Հայկական՝ Գոհար
Մարթա	- Ասորական՝ Տիրուհի
Մարիամ	- Եբրայական՝ Լուսաւորեալ
Մարինոս	- Եբրայական՝ Ծովային
Մարկոս	- Յունական՝ Վտիտ, Հիւծուած
Մարուգէ	- Ասորական՝ Մաքուր
Մարութայ	- Ասորական՝ Տէրութիւն
Մարտիրոս	- Յունական՝ Վկայ, Նահատակ
Մելանիա	- Յունական՝ Սեւութիւն, Մարմնի խալ
Մելինէ	- Յունական՝ Հացի
Մելքիսեթեկ	- Եբրայական՝ Աստուծոյ Քահանայ
Մեսրոպ	- Հայկական՝ Կանաչացեալ, Յարազուարճ եւ բերկրեալ
Միհր, Միհրան	- Պահլաւական՝ Արեւի հին Արիական Աստուածը
Միհրդատ	- Միհր Աստուծոյ տուածը
Մինա, Մինաս	- Պարսկական՝ Մանրանկարչութիւն բառէն
Միսաք	- Եբրայական՝ Բաբելոն
Միքայէլ	- Եբրայական՝ Ով է որպէս Աստուած
Մհեր	- Տե՛ս Միհր
Մովսէս	- Եբրայական՝ Ջուրէն հանուած

Յ

Յակոբ	- Եբրայական՝ Ըստ Աստուածաշունչի՝ Խաբող
Յովակիմ	- Եբրայական՝ Եհովա (Աստուած) յարեաւ
Յովհաննէս	- Յունական՝ Ստուգաբանուած է որպէս Հնազանդութիւն
Յովսէփ	- Եբրայական՝ ըստ Սուրբ Գրքի Աւելցնէ, ըստ մեր մատենագիրներուն՝ Աճում

Ն

Նազար-էթ	- Արաբական՝ Նայուածք, հայեացք
Նաթան	- Եբրայական՝ Նուէր
Նաթանայէլ	- Եբրայական՝Աստուածանուէր
Նարին	- Պարսկական՝ Նուրբ
Ներսէհ, Ներսէս	- Պահլաւական՝ Խօսք, Բառ, Պատգամ
Նիկողայոս, Նիկողոս	- Յունական՝ Ժողովրդայաղթ
Նոյեմի	- Եբրայական՝ Բարի, Քաղցր, Հաճելի
Նուարդ	- Պարսկական՝ Նոր բացուած վարդ
Նուպար	- Պարսկական՝ Նորահաս պտուղ, Առաջին պտուղ
Նունէ	- Ասորական՝ Մաքուր, նուրբ

Շ

Շահպազ	- Պարսկական՝ Արքայական բազէ, Շահէն
Շապուհ	- Պարսկական՝ Արքայորդի
Շողակ	- Հայկական՝ Ադամանդ

Ո

Ոսկան - Հայկական՝ Ոսկի բառէն
Ոստանիկ - Հայկական՝ Արքունի, Ազնուական
Ովսաննա - Հայկական՝ Օրհներգութիւն բառէն

Պ

Պարթեւ - Պարսկական՝ որպէս ածական՝ Բարձրահասակ, յաղթահասակ
Պարոյր - Հայկական՝ Շրջան, Պտոյտ
Պարսամ - Ասորական՝ Որդի պահոց
Պետրոս - Յունական՝ Քար, Վէմ
Պերճ, Պերճուհի - Հայկական՝ Փառաւոր
Պօղոս - Յունական՝Փոքր, Սակաւ

Ռ

Ռաֆֆի - Արաբական՝ Բարձրացնող, Դէպի վեր ցոլացնող
- Եբրայական՝ Վարդապետ
Ռեբեկա - Եբրայական՝ Կապել, կամ՝ բազում առեալ
Ռիթա - Լատինական՝ Կրճատումն է Մարգարիտա-ին
Ռոստոմ - Պահլաւական՝ Գետ կամ ուժգին հեղեղ
Ռուբէն - Եբրայական՝ Տէ՛ս որդի

Ս

Սաթենիկ - Հայկական՝ Սաթ բառէն
Սալբի - Պարսկական՝ Նոճի
Սահակ - Եբրայական՝ Իսահակին կրճատումն է. Ծաղր, Ուրախութիւն
Սամուէլ - Եբրայական՝ Աստուած լսեց
Սայաթ - Արաբական՝ Որսորդ
Սառա - Եբրայական՝ Իշխանուհի
Սարգիս - Ասորական՝ պատահական նմանութիւն ունի՝ Ծիածան-ի
Սեդա - Հաւանաբար Արաբական՝ Տիրուհի
Սենեքերիմ - Յունական՝ Սին (լուսին աստուածը) եղբայրներս չատցուց
Սեպուհ - Հայկական՝ Իշխանական
Սերովբէ - Սերոբ - Հայկական՝ Հրեշտակներու դաս
Սիմա - Արաբական՝ Դէմք, երես
Սիմոն - Եբրայական՝ Շմաւոն
Սինան - Արաբական՝ Նիզակ
Սիոն - Եբրայական՝ Բարձր դիտանոց
Սիրարփի - Հայկական՝ Սիրոյ արեգակ
Սոկրատ - Յունական՝ Անեղծ, Առողջ, Անվթար
Սողոմոն - Եբրայական՝ Խաղաղարար
Սուրէն - Պահլաւական՝ Ուժեղ, Զօրաւոր։ Պատահական նմանութիւն ունի պարսկերէն «Յարձակում» բառին
Ստեփան-նոս - Յունական՝ պսակ

Վ

Վազգէն - Պարսկական՝ Գորտ բառէն
Վահագն - Արշակունեան, Պհլւկն.՝ Vrtra-ն (Խափանարարը) սպանողը
Վահէ - Լաւագոյն
Վահրամ - Պարսկական՝ Անձրեւ բառէն

Վահրիճ	- Պարսկական՝ Բարեհոս
Վաղարշ	- Պարսկական՝ Ուժեղ Արշակ
Վաչակ, Վաչէ	- պահլաւական՝ Ձագուկ, Տղայ
Վաւվառա	- Յունական՝Բարբարոսուհի, Ո՛չ Հէլլէն
Վասակ	- Պարսկական՝ Ինքնիշխան, Ազատ։ Հայերուս մօտ՝ դաւաճան
Վասիլ - Բարսեղ	- Յունական՝ Թագաւոր
Վարազ	- Պարսկական՝ Վայրի խոզ
Վարդան	- Վարդ բառէն
Վարդգէս	- Վարդագոյն մազեր ունեցող
Վիգէն	- Լատինական՝ Յաղթական
Վիքթոր-իա	- Ֆրանսական՝ Յաղթական
Վրթանէս	- Վրացական՝ Վախճան

Տ

Տալիթա	- Արամերէն՝ Աղջիկ
Տաճատ	- Նմանութիւն ունի պարսկական «Տաշատ» Պարգեւ, Նուէր բառերուն
Տիգրան	- Իրանական՝ Նետերով կռուող, Նետաձիգ, Վագր ?
Տիմոթէոս	- Յունական՝ Աստուածայարգ, Աստուածապատիւ
Տիրան	- Պարսկական՝ Տիր աստուծոյ անունէն
Տրդատ	- Պահլաւական՝ Տիր աստուծոյ տուածը

Ց

Ցոլակ	- Հայկական՝ Ցոլալ բառէն, Փայլակ

Փ

Փանոս	- Յունական՝ Փայլուն, Լուսաւոր Նաեւ Ստեփանոսի կրճատուած ձեւը
Փառէն	- Պարսկական՝ Փառք բառէն
Փերուզ	- Պարսկական՝ Երկնագոյն պատուական քար
Փիլիպպոս	- Յունական՝ Ձիասէր

Ք

Քաջազ-ն	- հայկական՝ Քաջերու սերունդ
Քերովբէ, Քերոբ	- Հայկական՝Հրեշտակ բառէն
Քնար	- Հայկական՝ Լարաւոր նուագարան
Քրիստափոր	- Յունական՝ Քրիստոսաբեր

Օ

Օշին	- Պարսկական՝ Ծոթրին

Ֆ

Ֆլօրա	- Լատինական՝ Զեփիւռի կինը, Ծաղիկներու աստուածուհին